

HØJESTERETS DOM

afsagt torsdag den 13. januar 2022

Sag 94/2021

(2. afdeling)

Anklagemyndigheden

mod

T

(advokat Mads Krøger Pramming, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten på Frederiksberg den 5. februar 2020 (5937/2019) og af Østre Landsrets 8. afdeling den 25. marts 2021 (S-1695-20).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Vibeke Rønne, Henrik Waaben, Lars Hjortnæs, Jan Schans Christensen og Ole Hasselgaard.

Påstande

Dommen er anket af T med påstand om frifindelse.

Anklagemyndigheden har påstået stadfæstelse.

Retsgrundlag

Den 17. december 2021 trådte lov nr. 1436 af 29. juni 2021 om beskyttelse af whistleblowere i kraft. Lovens § 7 er sålydende:

”§ 7. En whistleblower, der opfylder beskyttelsesbetingelserne i §§ 5 og 6, anses ikke for at have tilsidesat en lovbestemt tavshedspligt og ifalder ikke nogen form for ansvar herfor, forudsat at whistlebloweren havde rimelig grund til at antage, at indberetningen eller offentliggørelsen af de pågældende oplysninger var nødvendig for at afsløre et forhold omfattet af § 1, stk. 1.

Stk. 2. En whistleblower, der opfylder beskyttelsesbetingelserne i §§ 5 og 6, ifalder ikke ansvar for at skaffe sig adgang til de oplysninger, som er indberettet eller offentliggjort, forudsat at en sådan handling ikke udgør en selvstændig strafbar handling.”

Lovforslaget blev fremsat den 14. april 2021. I bemærkningerne til § 7 hedder det bl.a. (Folketingstidende 2020-21, tillæg A, lovforslag nr. L 213, s. 38 f.):

”Efter den foreslåede bestemmelses stk. 1 anses en whistleblower, der opfylder beskyttelsesbetingelserne i §§ 5 og 6, ikke for at have tilsidesat en lovbestemt tavshedspligt og ifalder ikke nogen form for ansvar herfor, forudsat at personen havde rimelig grund til at antage, at indberetningen eller offentliggørelsen af de pågældende oplysninger var nødvendig for at afsløre et forhold omfattet af § 1, stk. 1.

Hvis disse betingelser er opfyldt, må whistlebloweren ikke ifalde ansvar, hverken civilretligt, strafferetligt, administrativt eller ansættelsesretligt. Det kræver som beskrevet, at whistlebloweren havde rimelig grund til at antage, at indberetning eller offentliggørelse af oplysningerne var nødvendige for at afsløre en overtrædelse.

Den foreslåede ansvarsfritagelse omfatter således ikke oplysninger, som whistlebloweren afslører uden at have en sådan rimelig grund. Brud på tavshedspligt om oplysninger, som ikke er nødvendige for at afsløre en overtrædelse omfattet af lovforslagets § 1, stk. 1, eller som whistlebloweren ikke havde rimelig grund til at antage var nødvendige, vil således fortsat være undergivet ansvar.

Ved vurderingen af, om brud på en tavshedspligt konkret må anses for nødvendig i tilfælde af offentliggørelse efter den foreslåede § 5, stk. 2, vil en vurdering svarende til den, der skal foretages efter straffelovens § 152 e, nr. 2, kunne være retningsgivende. Det vil således skulle indgå i vurderingen, om den pågældende har handlet i berettiget varetagelse af en åbenbar almen interesse eller af eget eller andres tarv. Der vil i den forbindelse bl.a. kunne lægges vægt på oplysningernes karakter. I tilfælde af offentliggørelse skal betingelserne i lovforslagets § 5, stk. 2, tillige være opfyldt.”

Anbringender

T har anført navnlig, at hun kontaktede journalisten, efter at hun internt i kommunen forgæves havde forsøgt at gøre opmærksom på, at udsatte borgeres sager systematisk blev behandlet i strid med lovgivningen. Hun kendte journalisten og havde tillid til ham, og hun gav ham oplysningerne fra de 89 sager for at dokumentere den systematiske fejlbehandling. Hun havde en aftale med journalisten om anonymisering og fortrolighed.

Hun videregav sagsakterne i god tro og ikke ud fra personlige motiver, og der var faktisk grundlag for kritikken. Hun handlede dermed i berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse, jf. straffelovens § 152 e, nr. 2. Desuden har lovgiver med den nye lov om beskyttelse af

whistleblowere tilkendegivet, at det er i offentlighedens interesse, at alvorlige lovovertrædelser og andre alvorlige forhold kommer frem i lyset.

Den artikel, journalisten skrev, bidrog til en voksende offentlig debat om kommunernes sagsbehandling ved tilkendelse af førtidspension og ressourceforløb, og debatten førte til en præcisering af lovgivningen i 2018.

Der er tale om særdeles følsomme personoplysninger, og videregivelsen har krænket de pågældende borgere, men oplysningerne har ikke været offentliggjort eller været i risiko for at blive offentliggjort. Skadevirkningen har været minimal.

Undladelsen af at tilbagelevere sagsakterne er ikke af en sådan karakter, at betingelserne i straffelovens § 155 er opfyldt. Hun var i lovlig besiddelse af sagsakterne indtil ophøret af sin ansættelse, og hun opbevarede dem med henblik på at varetage betydelige samfundsmæssige interesser.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at T uberettiget videregav fortrolige og personhenførbare oplysninger om i alt 89 personers rent private forhold, herunder oplysninger om diagnoser, psykiske og sociale forhold. Borgerne skal kunne have tillid til, at fortrolige oplysninger, som offentlige myndigheder kræver og indsamler, forbliver fortrolige og ikke videregives til andre. Hensynet til at beskytte sådanne fortrolige oplysninger er tungtvejende over for hensynet til ytringsfriheden.

Det var ikke nødvendigt at videregive de meget følsomme personoplysninger for at belyse sagsbehandlingen hos kommunen. T kunne i stedet have fremsat sine synspunkter i generelle vendinger eller have givet eksempler på den sagsbehandling, hun havde kendskab til. Hun kunne også have videregivet oplysningerne i anonymiseret form eller have indhentet et samtykke fra de berørte borgere.

Den nye whistleblowerlov kan ikke føre til et andet resultat, idet en vurdering efter denne lov svarer til vurderingen efter straffelovens § 152 e, nr. 2.

T har ved at opbevare sagsakterne på sin bopæl under de pågældende omstændigheder overtrådt straffelovens § 155. Der er tale om et forhold af alvorlig karakter, når der henses til antallet af sager, karakteren af oplysningerne og den lange periode, hun opbevarede sagerne. Hun havde alene været involveret i halvdelen af de sager, hvis akter hun tog med hjem.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens baggrund og problemstilling

T er ved landsrettens dom fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 152, stk. 1, ved at have videregivet fortrolige oplysninger om 89 borgere til journalist Ulrik Dahlin, Dagbladet Information. Desuden er hun fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 155 ved at have opbevaret sagsakter om 89 borgere på sin bopæl.

For Højesteret er spørgsmålet, om T ved videregivelsen af oplysningerne til journalisten handlede i berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse, jf. straffelovens § 152 e, nr. 2, sådan at der ikke foreligger en strafbar overtrædelse af tavshedspligten. Desuden er spørgsmålet, om hendes opbevaring af sagsakterne på bopælen udgør en overtrædelse af straffelovens § 155.

Videregivelse af oplysninger (forhold 1, 3-6 og 8-91)

Om videregivelsen af de pågældende oplysninger til journalisten var berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse, beror på en afvejning af hensynet til den samfundsmæssige interesse, der blev varetaget ved videregivelsen, over for hensynet til den krænkelse, som videregivelsen af oplysningerne om de berørte borgere indebar. Ved denne afvejning skal bestemmelserne i straffelovens § 152, stk. 1, og § 152 e, nr. 2, fortolkes i lyset af bl.a. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 10.

Højesteret finder, at der ved afvejningen på den ene side må lægges vægt på, at videregivelsen skete til en journalist til brug for medieomtale af spørgsmål af væsentlig samfundsmæssig interesse og i forbindelse med en aktuel debat om borgeres mulighed for at få tilkendt førtidspension mv. Endvidere må der lægges vægt på, at videregivelsen skete, fordi X Kommunes sagsbehandling på rehabiliteringsområdet efter Ts opfattelse var ulovlig eller kritisabel.

Heroverfor står, at det er afgørende ud fra både hensynet til den enkelte borger og hensynet til den generelle tillid mellem borgere og forvaltning, at fortrolige personoplysninger ikke uberegtiget videregives. Ts videregivelse omfattede særdeles følsomme personoplysninger – herunder om diagnoser samt psykiske og sociale forhold – om i alt 89 borgere. Hertil kommer, at ønsket om at få afdækket sagsbehandlingen hos kommunen kunne være opfyldt på anden måde end ved som sket at videregive særdeles følsomme, personhenførbare oplysninger til journalisten.

På den baggrund finder Højesteret, at Ts ønske om at få afdækket X Kommunes sagsbehandling på rehabiliteringsområdet ikke berettigede til den krænkelse, som hendes videregivelse af særdeles følsomme personoplysninger om 89 borgere til journalisten indebar. Højesteret tiltræder herefter, at videregivelsen ikke var berettiget efter straffelovens § 152, stk. 1, jf. § 152 e, nr. 2.

Spørgsmålet er herefter, om lov om beskyttelse af whistleblowere, der trådte i kraft den 17. december 2021, kan føre til straffrihed, jf. straffelovens § 3. Herom bemærkes, at det fremgår af lovens § 7, stk. 1, at en whistleblower, der opfylder beskyttelsesbetingelserne i § 5 og § 6, ikke anses for at have tilsidesat en lovbestemt tavshedspligt, hvis vedkommende havde rimelig grund til at antage, at offentliggørelsen af de pågældende oplysninger var nødvendig for at afsløre et forhold omfattet af lovens § 1, stk. 1. Ifølge forarbejderne vil en vurdering svarende til den, der skal foretages efter straffelovens § 152 e, nr. 2, kunne være retningsgivende, når det skal vurderes, om en tavshedspligt kan anses for tilsidesat efter whistleblowerloven. På baggrund af det anførte om whistleblowerlovens § 7, stk. 1, og de nævnte forarbejder finder Højesteret, at heller ikke denne lov kan føre til straffrihed.

Opbevaring af sagsakter på bopælen (forhold 2)

Højesteret finder, at T har overtrådt straffelovens § 155 ved at opbevare de pågældende sagsakter med personhenførbare oplysninger om 89 borgere på sin bopæl i en længere periode, uden at dette tjente et sagsbehandlingsformål.

Strafudmåling

Højesteret finder, at der ikke er grundlag for at nedsætte den fastsatte straf.

Konklusion

Højesteret stadfæster landsrettens dom.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom stadfæstes.

T skal betale sagens omkostninger for Højesteret.